

КОНЦЕПЦІЯ СИНТЕЗУ МИСТЕЦТВ У СУЧАСНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Малицька О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри початкової освіти

Бердянський державний педагогічний університет

вул. Шмідта, 4, Бердянськ, Запорізька область, Україна,

orcid.org/0000-0001-6296-5957

sokolska116@gmail.com

Ключові слова:

синтез мистецтв, інтеграція мистецтв в освітньому просторі педагогічного ЗВО, мистецька освіта вчителя початкової школи, загальнокультурна компетентність вчителя початкової школи, методологічні підходи у мистецькій освіті, інтегративний підхід.

Стаття присвячена розгляду основних проблем і перспектив розвитку концепції синтезу мистецтв у контексті мистецької освіти майбутнього вчителя початкової школи. Відображено, що впровадження концепції синтезу мистецтв у мистецьку освіту вчителя початкової школи трактується як феномен, зумовлений процесами глобалізації, що обіймає всі сфери сучасного суспільства. Визначено, що глобальне мислення вимагає нових способів інтегрування та сучасної подачі інформації, що своєю чергою зумовлює новий зміст, форми та методи мистецької освіти. У статті зосереджено увагу на тому, що синтез мистецтв має загальні риси еволюційного процесу у творчості та освіті, який сприяє комплексному опануванню майбутніми вчителями початкової школи різноманітних аспектів навколишньої дійсності засобами духовної та культурної спадщини. Зроблено висновок, що удосконалення та оновлення методологічного підґрунтя в контексті синтезу мистецтв буде сприяти оптимізації мистецької підготовки майбутнього фахівця початкової освіти та ефективному формуванню його загальнокультурної компетентності. Зосереджено увагу на необхідності застосування системи підходів до впровадження концепції синтезу мистецтв в художньо-естетичній підготовці здобувача вищої освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта. Зроблено висновок, що оптимальною структурою системи методологічних підходів до впровадження концепції синтезу мистецтв в художньо-естетичній підготовці майбутнього вчителя початкової школи буде така, що органічно поєднує інтегративний, креативний, культурологічний, діяльнісний, особистісний, аксіологічний підходи. Аргументовано, що домінуючим елементом у структурі цієї системи є інтегративний підхід, який визначає вектори інших методологічних підходів та є вихідним чинником для визначення педагогічних ознак та якісних характеристик комплексного освітнього простору загалом. На підставі теоретико-емпіричного дослідження проаналізовано спільні функції, які виконує в освітньому процесі педагогічного ЗВО система вищезазначених підходів. У результаті дослідження було зроблено висновок, що стратегія синтезу мистецтв у мистецькій освіті дозволяє предметно реалізовувати сучасні соціокультурні цінності у процесі художньо-естетичної діяльності майбутнього вчителя початкової школи.

THE CONCEPT OF SYNTHESIS OF ARTS IN THE MODERN ARTISTIC EDUCATION OF A FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER

Malytska O. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Primary Education
Berdiansk State Pedagogical University
Schmidt str., 4, Berdiansk, Zaporizhzhia region, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6296-5957
sokolska116@gmail.com*

Key words:

synthesis of arts, integration of arts in the educational space of a pedagogical higher educational institution, artistic education of a primary school teacher, general cultural competence of a primary school teacher, methodological approaches in artistic education, integrative approach.

The article is dedicated to the examination of the main problems and prospects of developing the concept of arts synthesis in the context of artistic education of a future primary school teacher. It is reflected that the introduction of the concept of arts synthesis into the artistic education of a primary school teacher is interpreted as a phenomenon caused by the processes of globalization, which embraces all the spheres of modern society. It is determined that global thinking requires new ways of integration and modern presentation of information, which, in turn, conditions the new content, forms and methods of artistic education. The article focuses on the fact that the synthesis of arts has common features of an evolutionary process in creativity and education, which contributes to the comprehensive acquisition by future primary school teachers of various aspects of the surrounding reality by means of spiritual and cultural heritage. It is concluded that the improvement and updating of the methodological basis in the context of the synthesis of arts will contribute to the optimization of artistic training of a future specialist in primary education and effective formation of his/her general cultural competence. Attention is focused on the need for the adoption of a system of approaches to implement the concept of synthesis of arts in the artistic and aesthetic training of a higher education applicant in program subject area 013 Primary Education. It is concluded that the optimal structure of the system of methodological approaches for the application of the concept of arts synthesis in the artistic and aesthetic training of a future primary school teacher will be the one that organically combines integrative, creative, culturological, activity, personal and axiological approaches. It is argued that the dominant element in the structure of this system is an integrative approach that determines the vectors of the other methodological approaches and is the initial factor for determining the pedagogical indications and qualitative characteristics of comprehensive educational space as a whole. On the basis of the theoretical and empirical research, the mutual functions are analysed that the system of the above-mentioned approaches carries out in an educational process of a pedagogical higher educational institution. As a result of the research, it was concluded that the strategy of synthesis of arts in artistic education allows to implement modern sociocultural values as an object in the process of artistic and aesthetic activity of a future primary school teacher.

Постановка проблеми. Для сучасного суспільства, яке характеризується стрімким поширенням процесів глобалізації, природною є зацікавленість в інтеграційних теоріях у найрізноманітніших сферах діяльності. Під глобалізацією зазвичай розуміють загальні проблеми, які мають всеохоплюючий характер, а також інтеграційні процеси створення єдиного світового ринку, вільного поширення інформації. Тобто насамперед

глобалізація визначається в економічному та політичному аспектах. Наростаючі тенденції глобалізації спостерігаються і в сучасному культурному житті, про що свідчать такі явища, як розмивання кордонів між елітарними та масовими видами мистецтв, різними групами та видами мистецтв, синтезування мистецтв. Глобалізація – це також і культурне явище, яке в наші дні має статус чогось принципово нового з новими можливостями [1].

Формується новий тип соціокультурної парадигми, в якій постійно з'являються нові інтегровані мистецтва, які не можна віднести до традиційних груп або видів. Синтетичні мистецтва відображають нові тенденції в розвитку естетичного світовідчуття суспільства. Складовою частиною цього об'єктивного, закономірного, історично зумовленого процесу інтеграції різних соціокультурних феноменів у гармонійну систему є сучасні явища інтеграції в мистецькій освіті.

Новий продукт, який з'являється в результаті процесів синтезування різних видів мистецтв, завжди є специфічним та універсальним засобом цілісного сприймання та глобального осмислення суб'єктом навколишнього світу. Концепція синтезу мистецтв є однією з найактуальніших у сучасних теоріях художньої культури та мистецької освіти, про що свідчить численність публікацій останніх років, присвячених цій проблемі. Але сучасні психолого-педагогічні дослідження в основному визначають їх загальні методичні аспекти, не акцентуючи уваги на сутнісних характеристиках. Загальність і єдність законів природи, цілісність людини є основою синтезу мистецтв як перспективної форми організації змісту мистецької освіти в педагогічному ЗВО.

Метою статті є визначення умов, за яких зміст та організація мистецької освіти майбутніх учителів початкової школи на основі синтезу мистецтв буде гармонійною системою необхідних загальнолюдських та професійних, суспільних та індивідуальних, концептуальних та образних факторів їх професійного становлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мистецтво є синтетичним в своїй основі. Поняття «синтез» щодо сфери мистецтва трактується у дослідженнях і як явище у вигляді синтетичної структури твору мистецтва, і як потенція у виді синтетичної сутності художньої творчості [2, с. 9].

У сучасних дослідженнях визначається, що під впливом актуальних факторів розвитку мистецтва формуються різні типи художньої інтеграції. Так, М. Дuceв вважає, що у сучасній культурологічній ситуації мають місце культурологічний, контекстуальний, гуманістичний, техногенний, інформаційний, екологічний та поліінтегративний типи художньої інтеграції [3].

Т. Малініна виділяє три концептуальних моделі художньої єдності. Перша являє собою модерністську модель художньої інтеграції, друга характеризується постмодерністськими проявами, а третя є сучасною концепцією «нової органістської утопії, що намічає контури ідеальної моделі художньої цілісності» [4].

М. Якушевич виділяє п'ять типів художнього синтезу, фундаментальним критерієм будь-якого з

них є художній початок, який визначає подальшу стратегію художнього синтезу:

1) інтеграція, яка є з'єднанням різних видів мистецтва, у результаті якого не виникає нове художнє явище;

2) супідрядність, в результаті якої виникає нове художнє явище на основі самостійних видів мистецтва, з виділенням одного з них як домінанти;

3) симбіоз-розчинення окремих видів мистецтва в якісно новій художній реальності;

4) доповнюючий синтез як об'єднання мистецтв на рівні загальних закономірностей художнього мислення;

5) синестезія мистецтв – об'єднання різних видів мистецтва на основі подібних виражальних характеристик [5].

Певна стратегія зумовлює появу як нових синтетичних видів медіа-мистецтв, так і нових форм взаємодії традиційних мистецтв, що своєю чергою вимагає інших методологічних підходів до їх розуміння. Ю. Борев дотримується думки, що: «Мистецтво, як феномен культури, поділяється на види, кожен із яких має свою специфічну мову, свою знакову систему. Багатомовність художньої культури зумовлює те, що творча людина – культурний поліглот. Будь-яка культурна, творча діяльність передбачає як мінімум дві мовні системи» [6, с. 34].

Поліхудожнє мислення є умовою орієнтації у сучасних соціокультурних явищах, що надає концепції синтезу мистецтв статусу конструктивної ідеї у мистецькій освіті майбутнього вчителя. Синтез мистецтв у педагогічному аспекті є визначальним чинником, який сприяє створенню цілісного естетично організованого освітнього простору в педагогічному ЗВО. Це зумовлено тим, що його системоутворюючими якостями є такі, як цілісність та єдність.

Одним із ключових факторів, що сприяють оптимізації сучасної мистецької освіти майбутніх педагогів початкової освіти, є оновлення її методологічного підґрунтя на основі концепції синтезу мистецтв.

Дослідження мистецької освіти майбутнього вчителя початкової школи в контексті синтезу мистецтв зумовлює вибір комплексного підходу як основного методологічного підходу, що сприяє осягненню цілісності феномена сучасного буття людини в навколишньому світі у всіх його проявах і відносинах. Пропонований комплексний підхід, змістовною основою якого в контексті нашого дослідження є синтез мистецтв, розглядається як явище, засноване на цілісності різних мистецтв і її гармонізуючому впливі на особистість. Комплексний підхід поєднує зміст певної системи, її цільове призначення, а також передбачає стратегію її трансформації і розвитку, що

забезпечує його раціональність та актуальність як методологічного підходу. Комплексний підхід переміщує акценти педагогічного впливу в творчу сферу діяльності студентів, що дозволяє змінювати призначення освітньої системи через перетворюючу пізнавальну діяльність.

Комплексний підхід визначає стратегічні орієнтири освітнього процесу в педагогічному ЗВО та реалізується в системі з іншими методологічними підходами: інтегративним, креативним, культурологічним, діяльнісним, особистісним, аксіологічним підходами.

Вибір саме такої системи зумовлений спільністю функцій, які виконують зазначені підходи в мистецькій освіті майбутнього вчителя, попри їх специфіку та відмінності: інформативна, адаптивна, нормативна, інтегративна, філософська, когнітивна, прогностична, праксеологічна, комунікативна, перетворювальна. О. Малицька вважає, що окрім спільних функцій кожен із цих підходів у своєму ракурсі характеризує цілі освіти, зміст і особливості організації освітнього процесу, оцінку освітніх результатів через сукупність загальних принципів, чим забезпечують успішність організації та здійснення мистецької освіти майбутніх учителів [7].

Система методологічних підходів, яка базується на феномені синтезу мистецтв, дозволяє

оптимізувати процес формування як особистісних, так і професійних якостей майбутніх учителів початкової школи. Результатами його реалізації в освітньому просторі педагогічного ЗВО є:

- формування ціннісних орієнтацій студентів;
- здатність до цілісного чуттєво-образного опанування сучасних соціокультурних феноменів;
- набуття здатностей до творчого самовираження особистості.

Висновки. Концепція синтезу мистецтв як стратегія в мистецькій освіті майбутніх учителів початкової школи може бути успішно реалізована за умов упровадження системи методологічних підходів, яка втілює сучасні соціокультурні цінності та дозволяє студентам реалізовувати їх у процесі власної творчої діяльності. Установка на системне мислення в освітньому процесі педагогічного ЗВО виражає спрямованість на інтеграцію знань; на уявлення про цілісність, багатовимірність буття у сучасному глобалізованому світі; надає можливостей його всебічного осягнення студентом. Такий системно-інтегративний спосіб опанування дійсності не виключає існування інших способів, а дозволяє трактувати їх як альтернативні, що подають різномірну інформацію про навколишнє.

Література

1. Реза Х.С. Глобализация и искусство. *Вестник МГУКИ*. № 2 (46). 2012. С. 230–233. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/globalizatsiia-i-iskusstvo> (дата звернення 3.11.2020).
2. Муриан И.Ф. Синтез в искусстве стран Азии. Москва : Наука, 1993. 224 с.
3. Дuceв М.В. Концепция художественной интеграции в новейшей архитектуре : монография. Нижний Новгород : ННГАСУ, 2013. 236 с. URL: <https://docplayer.ru/41900788-M-v-ducev-konceptsiya-hudozhestvennoy-integracii-v-noveyshey-arhitekture.html> (дата звернення 1.11.2020).
4. Малинина Т.Г. Процессы художественной интеграции в современной архитектуре: начало дискуссии. *Вестник славянских культур*. Вып. 42. 2016. С 185–191. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/protsessy-hudozhestvennoy-integratsii-v-sovremennoy-arhitekture-nachalo-diskussii> (дата звернення 1.11.2020).
5. Якушевич М.В. Формы художественного синтеза и их проявление в творчестве М. Фальи. *Вестник музыкальной науки*. № 4. 2014. С. 24–30. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formy-hudozhestvennogo-sinteza-i-ih-proyavlenie-v-tvorchestve-m-fali> (дата звернення 28.10.2020).
6. Боров Ю.Б. Эстетика. Москва : Издательство политической литературы, 1981. 399 с.
7. Малицька О.В. Реалізація стратегії інтермедіальності в мистецькій освіті майбутнього вчителя: методологічні підходи. *Актуальні питання гуманітарних наук* : зб. наук. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Вип. № 33. С. 143–150.
8. Гервер Л.Л. Музыка и музыкальная мифология в творчестве поэтов (первые десятилетия XX века). Москва : Индрик, 2001. 248 с.
9. Генералюк Л.С. Взаємодія літератури і мистецтва начерк теорії словесно-візуальних інтеракцій. *Studia methodologica*. Вип. 29. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. С. 81–89. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2956/1/Heneraljuk_Lesya.pdf (дата звернення 28.10.2020).

References

1. Reza, H.S. (2012). *Globalizatsiya i iskusstvo* [Globalization and art]. *Vestnik MGUKI*, 2 (46), 230–233. Retrieved from : <https://cyberleninka.ru/article/n/globalizatsiia-i-iskusstvo> (accessed 3 November 2020). (in Russian)

2. Murian, I.F. (1993). *Sintez v iskusstve stran Azii* [Synthesis in the art of Asia]. Moscow : Nauka. (in Russian)
3. Dutsev, M.V. (2013). *Kontseptsiya hudozhestvennoy integratsii v noveyshey arhitekture: monohrafiya* [The concept of artistic integration in the latest architecture: monograph]. Available from : <https://docplayer.ru/41900788-M-v-ducev-koncepciya-hudozhestvennoy-integracii-v-noveyshey-arhitekture.html> (accessed 1 November 2020). (in Russian)
4. Malinina, T.G. (2016). *Protsessyi hudozhestvennoy integratsii v sovremennoy arhitekture: nachalo diskussii* [Processes of artistic integration in modern architecture: the beginning of the discussion] *Vestnik slavyanskikh kultur*, 42, 185-191. Retrieved from : <https://cyberleninka.ru/article/n/protsessy-hudozhestvennoy-integratsii-v-sovremennoy-arhitekture-nachalo-diskussii> (accessed 1 November 2020). (in Russian)
5. Yakushevich, M.V. (2014). *Formyi hudozhestvennogo sinteza i ih proyavlenie v tvorchestve M. Fali* [Forms of artistic synthesis and their manifestation in the work of M. Fali]. *Vestnik muzykalnoy nauki*, 4, 24-30. Retrieved from : <https://cyberleninka.ru/article/n/formy-hudozhestvennogo-sinteza-i-ih-proyavlenie-v-tvorchestve-m-fali> (accessed 28 October 2020). (in Russian)
6. Borev, Yu.B. (1981). *Estetika* [Aesthetics]. Moskva : Izdatelstvo politicheskoy literatury. (in Russian)
7. Malytska, O. V. (2020). Realizatsiya strategiyi intermedialnosti v mistetskiy osviti maybutnogo vchitelya: metodologichni pidhodi [Implementation of the intermediality strategy in the art of education of future teachers: methodological approaches]. *Aktualni pitannya gumanitarnih nauk : zbirnik naukovich prats Drogobitskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu im. Ivana Franka*, 33, 143-150. (in Ukrainian)
8. Gerver, L.L. (2001). *Muzyka i muzykalnaya mifologiya v tvorchestve poetov (pervye desyatiletiya XX veka)* [Music and musical mythology in the works of poets (the first decades of the twentieth century)]. Moskva: Indrik. (in Russian)
9. Generalyuk, L.S. (2009). Vzaemodiya literaturi i mistetstva nacherk teorii slovesno-vizualnih interaktsiy [Interaction of literature and art sketch of the theory of verbal and visual interactions]. *Studia methodologica, Redaktsiyno-vidavnicliy viddil TNPU im. V. Gnatyuka*, 29, 81–89. Retrieved from : http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2956/1/Heneraljuk_Lesya.pdf (accessed 28 October 2020). (in Ukrainian)